

“Nutq o‘stirish mashg‘ulotlarida interfaol metodlardan foydalanish”

Osiyo Xalqaro Universiteti

Pedagogika va psixologiya kafedrasida o‘qituvchisi

Madina O‘ktamovna Shukurova

Annotatsiya: Maktabgacha ta‘lim tashkilotida barcha guruh bolalarida interfaol metod va usullardan foydalanib mashg‘ulotlarni tashkil etish va amalda keng targ‘ib etish

Kalit so‘zlar: interfaol, adabiyotlar, yarim tillilik, kuzatish, kommunikativ yo‘naltirilganlik, ijtimoiy vaziyat, emotsional kechinmalar, ermak o‘yinlar, diksiya, nutq, empatiya

Yosh avlodga zamonaviy ta‘lim berish bilan birga ularni umuminsoniy va milliy qadriyatlar, yuksak insoniy fazilatlar ruhida tarbiyalash, ongi va qalbini mafkuraviy va ma‘naviy tahdidlardan ishonchli himoya qilish, ularda g‘oyaviy immunitet shakllantirish muhim vazifa hisoblanadi. Maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida interfaol metodni bolalar qalbi va ongiga singdirish vositasi turli-tumandir.

Ulardan *birinchisi* badiiy adabiyot hisoblanadi, badiiy adabiyot orqali bolalar qalbi va ongiga Vatanga muhabbat, yurtga sadoqat, mardlik, ezgulik, yaxshilik, fidoiylik kabi fazilatlar singdirilib, ular ushbu ilg‘or ma‘naviy-axloqiy xislatlar ruhida tarbiyalanadi.

Ikkinchidan, xalq og‘zaki ijodi bilan tanishtirish, ona tiliga muhabbat uyg‘otish orqali bolalarga Vatan tuyg‘usi singdirib boriladi. Bunda adabiyot asosiy vositalardan biri bo‘lib hisoblanadi. Badiiy adabiyot inson ma‘naviyatini shakllantirishning va e‘tiqodini qaror toptirishning eng sermahsul vositasidir. Adabiy ertaklardagi badiiy obrazlar, personajlarning xatti-harakatlari bolalar ruhiyatiga ta‘sir ko‘rsatadi, uni ezgulik va faollikka undaydi. Bola o‘z ona tili jozibasini xalq qo‘shiqlari, erkalashlari, ovutmacholqlar, maqollar, topishmoqlar, tez aytishlar, dostonlar, ertaklar, she‘ru qo‘shiqlar orqali sezadi hamda o‘zi tug‘ilib o‘sgan Vatanidan, uning xalqidan, milliy an‘ana va bayramlari, urf-odatlarini, qadriyatlaridan bahra oladi.

Xalq ertaklari, badiiy adabiyot namunalari o‘g‘il bolalarni o‘sha qahramonlardek jasur, pahlavon, uddaburon, aqlli bo‘lishga, qizlarni esa oqila, dono, go‘zal, mehnatsevar bo‘lishga undaydi.

Bolalar maktabgacha ta‘lim yoshidayoq Amir Temur va uning qudratini, Beruniy, Al-Xorazmiy, Ibn Sino, Navoiy, Bobur, Ulug‘bek va ularning dunyo ilmidagi boy ma‘naviy meroslarini anglay bilishlari kerak. Bolalarga Bobur haqida so‘zlay turib, uning bir umr Vatan sog‘inchi bilan yashagani haqida aytib berish, shu asnoda ularda Vatanga muhabbat ruhini tarbiyalab borish mumkin. Shuningdek, Alisher Navoiyning dostonlari tarkibidagi “Donolar donosi”, “Sher bilan Durroj”, “Ikki vafoli yor”, “Bir kabutar”, “Arslon ila ayiq”, “Xotam toyi”

kabi hikoyalari, “Tilga ixtiyorsiz-elga e’tiborsiz”, “Oz-oz o’rganib dono bo’lur”, “Bilmaganin so’rab o’rgangan olim, orlanib so’ramagan o’ziga zolim” va boshqa shu kabi hikmatli so’zlari bolalarga turmushda, jamiyatda, o’z jamoasida yurish-turishning tog’ri qoidalarini egallashida, ularda ijobiy fazilatlarining shakllanishida katta yordam beradi. Bolalar buyuk mutafakkirlarimiz haqida faqat ilk ma’lumotga ega bo’lib qolmasdan, balki ularning boy ma’naviy merosi haqida ham tasavvurga ega bo’ladilar. Mashg’ulotlar orqali bolalar yurtimiz buyuk allomalar yurti ekanligini his eta borib ularda bundan faxrlanish, g’ururlanish tuyg’ulari shakllana boshlaydi. Badiiy ertak bolalarning axloqi, bilimi, dunyoqarashining shakllanishiga ta’sir ko’rsatadi. O’z navbatida bolalar bularni o’yinlarda ifodalaydilar. Bolalar she’r, ertak, hikoyalarni qiziqib tinglaydilar, ijobiy qahramonlar obraziga taqlid qiladilar, ularning xatti-harakatini, so’zlarini eslab qoladilar. Tarbiyachi tomonidan berilgan topshiriqlarni bajarish bilan birga bolalar o’zlariga berilgan rollar, ertak qahramonlarining obrazlari, she’rlar orqali, o’rtoqlarining quvonchiga, qayg’usiga sherik bo’lish, o’stirgan guli qurib qolsa qayg’urish, birovlarining narsasini so’roqsiz olmaslik, o’rtog’i yiqilsa turqizib qo’yish, kattalarga hurmatda, kichiklarga izzatda bo’lish kerakligini tushunib, “uvol”, “gunoh”, “savob”, “haq”, “nohaq” kabi so’zlarning ma’nosini uqib boradilar. Bolada yoshlik chog’idanoq atrofdan go’zallik axtarish, zavqlanish, go’zallikni his qilishning ilk, beixtiyor tuyg’usi uyg’ona boshlaydi. Gul yoki kapalakni sevib qolgan bola ularni avaylashga, asrashga ham intiladi. Ana shu ilk tuyg’u bolada atrofdegilarga nisbatan insoniylikni tarbiyalash uchun asos bo’la oladi. Eng muhimi, bolaning atrofdegil voqea va hodisalarga nisbatan beparvo bo’lmasligidir. Bu beparvolik oilaga, qolaversa, jamiyatga juda qimmatga tushadi. Zotan, maktabgacha ta’lim muassasalarida bolalar tarbiyasiga ta’sir etuvchi omil, birinchidan tashqi muhit hisoblansa, ikkinchidan uni bevosita bolalarga yetkazuvchi tarbiyachining shaxsiy va kasbiy mahorati ekanligi barchaga ayondir. Adabiyot bolaning aqliy va hissiy dunyosini rivojlantiradi, nutqini boyitadi, ijodiy fikrlash qobiliyatini o’stiradi, dunyoni tanitadi. Badiiy adabiyot tasvirlanayotgan narsa yoki kimsaning hozirgi holatini qanchalik ishonarli aks ettirsa, uning o’tmishini ham, kelajagini ham shunchalik ta’sirchan va jonli aks ettira oladi. O’z navbatida sahnalashtirish, kino, televidenie ham shunchalik imkoniyatlarga ega-ku, degan fikr tug’iladi. Har qanday sahnalashtirish, kino, televideniyeining asosida ham badiiy so’z yotadi. Badiiy ertak loqaydlikdan xalos etadi. Boshqalarning tuyg’ulariga sherik bo’lishga odatlantiradi. Ertak qahramonlarining holatiga befarq bo’lmagan odam atrofdegil kishilarning dardu quvonchlariga ham loqayd bo’la olmaydi. Biror qiziqarli she’r, hikoya, ertak eshitgan bola: “hayotda shunday ham bo’lar ekan-da”, deb qo’ya qolmaydi. U qaysidir qahramonni yaxshi ko’rib qoladi va unga o’xshagisi keladi. Boshqa bir qahramonni esa yomon ko’rib qoladi va unga o’xshamaslikka intiladi.

1. O'ktam qizi Buxoro, S. M. (2022). BOLANING NUTQINI RIVOJLANTIRUVCHI O 'YINLAR. *PEDAGOGS jurnali*, 1(1), 484-486.
2. Oktam's, S. M. (2023). Methods and Tools of Speech Development of Small Group Children in Preschool Education Organization. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)*, 1(9), 104-108.
3. O'ktam qizi Shukurova, M. (2023). Speech grow up in training using interactive methods. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)*, 1(10), 357-360.
4. O'ktam qizi Shukurova, M. (2023). The importance of genres of folklore in the education of preschool children. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 1(5), 96-99.
5. Shukurova, M. (2023). METHODS AND METHODS OF INCREASING CHILDREN'S SPEECH IN A PRESCHOOL ORGANIZATION. *Modern Science and Research*, 2(10), 477-480.
6. Ro'ziyeva, M. Y. (2020). Color symbolism in Uzbek folklore. *ISJ Theoretical & Applied Science*, 05 (85), 277-284.
7. Bahrievna, P. N., & Ro'ziyeva, M. Y. (2023). Reforms and Innovations in the Educational System in Uzbekistan. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)*, 1(6), 47-51.
8. Ro'ziyeva, M. Y. (2021). O'qish darslarida fasllar bilan bog'liq matnlar va ularning ahamiyati: DOI: 10.53885/edinres. 2021.86. 66.011 Ro 'ziyeva MY, Boshlang 'ich ta'lim nazariyasi kafedrasini mudiri, fffd (PhD) Madinabonu Xayrulloeva, BuxDU, boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 4 kurs talabasi. In *Научно-практическая конференция* (pp. 23-24).
9. Ro'ziyeva, M. (2021). FOLKLORSHUNOSLIKDAGI YANGI BOSQICHLAR VA ULARNING TA'LIM JARAYONIDAGI AHAMIYATI: Mohichehra Ro'ziyeva, BuxDu Boshlang'ich ta'lim nazariyasi kafedrasini mudiri, PhD, dotsent. In *Научно-практическая конференция* (pp. 21-22).
10. Ruziyeva, M. Y. (2020). About color symbols in folklore. *Journal of critical reviews. ISSN-2394-5125 VOL, 7*.
11. Ruziyeva, M. Y., & Aslonova, S. S. (2021). Theoretical and Practical Foundations of Teaching Folklore In Primary School. *Middle European Scientific Bulletin*, 10.
12. Ruziyeva, M. Y., & Lobar, S. (2023). Lyro-epic literary fairy tales in uzbek children's literature.
13. Yoqubovna, R. M. (2017). Expression of Attitude to Colors in Turkic National Ritual Songs. *ANGLISTICUM. Journal of the Association-Institute for English Language and American Studies*, 6(1), 54-68.
14. Yokubovna, R. M. (2020). About color symbols in folklore. *JCR*, 7(17), 461-466.
15. Ravshanovna, X. S. (2023). Globallashuv sharoitida o 'quvchilar aqliy-ruhiy qiyofasini shakllantirishda muloqot uslublarining ahamiyati. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 1(5), 100-106.
16. Khalilova, S. (2022). PHILOSOPHICAL ASPECTS OF GLOBALIZATION. *Gospodarka i Innowacje.*, 28, 6-11.

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-4, ISSUE-3

17. Sidiqova Yulduz Sobirovna. (2024). МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМДА НУТҚ, МУЛОҚОТ О'ҚИШ ВА YOZISH MALAKALARINING SOHALARI. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 2(1), 52–62.
18. Isomova, F. A. T. Q. (2022). МАКТАБГАЧА ТАЛИМ TASHKILOTLARIDA BOLALARNI МАКТАБ ТА'ЛИМГА TAYYORLASHDA НУТҚ О'СТИРИШ MASHG'ULOTLARINING AHAMIYATI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(1), 947-949.
19. Isomova Farog'at Tojiddin qizi. (2023). THE CONTENT OF THE FORMATION OF SPEECH AND READING COMPETENCES OF PRESCHOOL CHILDREN. International Multidisciplinary Journal for Research & Development, 10(11). Retrieved from <https://www.ijmrd.in/index.php/imjrd/article/view/444>.
20. Hikmatovna, M. N. (2023). Tarbiyaning Maqsad Va Vazifalari. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)*, 1(9), 386-388.
21. Hikmatovna, M. N. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARDA TEXNOLOGIYA FANINI O'QITISH JARAYONIDA QO'LLANILADIGAN METOD VA VOSITALAR. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 1(5), 339-344.
22. Ikromova, S. (2023). CONCEPT OF IDEOLOGY AND FORMATION OF IDEOLOGICAL IMMUNITY IN YOUTH STUDENTS. *Modern Science and Research*, 2(6), 1223-1226.
23. Ikromova, S. (2023). FORMATION OF IDEOLOGICAL IMMUNITY TO DESTRUCTIVE INFORMATION IN TEENAGERS. *Modern Science and Research*, 2(5), 1009-1014.
24. Ikromova, S. A. (2022). MILLIY VA DINIY QADRIYATLARNING INSON TARBIYASIDAGI O'RNI. *Экономика и социум*, (12-2 (103)), 675-678.
25. Ikromova, S. A. (2023). SHAXS OG 'ISHGAN XULQINING KO 'RINISHLARI VA DESTRUKTIV AXBOROTLARNING KO 'RINISHLARI. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(10), 528-532.
26. Akbarovna, I. S. (2023). YOSHLARDA DESTRUKTIV G'OYALARGA QARSHI IMMUNITET HOSIL QILISH OMILLARI.
27. Akbarovna, I. S. (2023). TALABA YOSHLARDA MAFKURA TUSHUNCHASI VA MAFKURAVIY IMMUNITETNI SHAKLLANTIRISH.
28. Akbarovna, I. S. (2023). O'SMIRLARDA DESTRUKTIV AXBOROTLARGA NISBATAN MAFKURAVIY IMMUNITET SHAKLLANTIRISH.
29. Умурзоков, Д. (2023). МИЛЛИЙ ЎЗИНИ ЎЗИ АНГЛАШНИНГ ПСИХОЛОГИК МЕХАНИЗМЛАРИ. *Interpretation and researches*, 1(6).
30. Умурзоков, Д. Х. (2023). МИЛЛИЙ МАНСУБЛИК БОРАСИДАГИ ИЛК ЎСПИРИНЛАРНИНГ ТАСАВВУРЛАРИДА ИЖТИМОЙ РОЛЛАРНИНГ ЎРНИ. *Academic research in educational sciences*, 4(ТМА Conference), 567-572.
31. Умурзаков, Д. Х. (2014). ЭТНОПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ОБРАЗОВ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ В СОЗНАНИИ РАННИХ ПОДРОСТКОВ. *Человеческий фактор: Социальный психолог*, (1), 110-116.
32. Умурзоков, Д. Х., & Расулова, Ю. Б. ИЛК ЎСПИРИНЛАРНИНГ ЁШГА ОИД ПСИХОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ ВА УЛАРНИ МИЛЛАТГА МАНСУБЛИКНИ

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-4, ISSUE-3

АНГЛАШНИ ШАКЛЛАНТИРИШДАГИ ЎРНИ. PSIXOLOGIYA Учредители: Бухарский государственный университет, (S2), 130-132.

33. Kholmurodovich, U. D., & Nuralievna, R. Z. (2021, February). CAUSES AND MOTIVATIONS OF CONFLICTS. In E-Conference Globe (pp. 26-28).

34. Kholmurodovich, U. D., & Nuriddinovich, S. A. (2021, February). SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL CAUSES OF MINOR CRIMES. In E-Conference Globe (pp. 23-25).

35. Умурзаков, Д. Х., & Жураева, Н. А. (2020). Женщины как объект управленческой деятельности. European science, (4 (53)), 45-47.

36. Jalolov, T. (2023). UNDERSTANDING THE ROLE OF ATTENTION AND CONSCIOUSNESS IN COGNITIVE PSYCHOLOGY. Journal of Universal Science Research, 1(12), 839-843.

37. Jalolov, T. S. (2023). MATH MODULES IN C++ PROGRAMMING LANGUAGE. Journal of Universal Science Research, 1(12), 834-838.

